

(1) שמות פרק ה

(כב) וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרַעַתָּה לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שָׁלַחְתָּנִי:
(כג) וּמֵאֵז בְּאֵתִי אֶל פְּרַעֲזָה לְדַבֵּר בְּשִׁמּוֹךְ הַרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמּוֹךְ:

שמות פרק ו

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעֹה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחֶם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשׂם מֵאֶרֶצוֹ:

(ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה':

(ג) וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשָׁמַי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

(ד) וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ:

(ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נְאֻמְתְּךָ בְּנִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצַרִּים מְעַבְדִים אִתְּם וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי:

(2) רש"י על שמות פרק ו פסוק ג

בא-ל-ש-די - הבטחות הבטחות ובכולן אמרתי להם אני אל שדי:

ושמי ה' לא נודעת להם - לא הודעת אין כתיב כאן אלא לא נודעת לא נכרתי להם במדת אמת שלי שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי שהרי הבטחות ולא קיימתי:

(3) רש"י על שמות פרק ו פסוק ט

ורבותינו דרשוהו (שמו"ר סנהדרין קיא) לענין של מעלה (שמות ה) שאמר משה למה הרעותה אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין יש לי להתאונן על מיתת האבות. הרבה פעמים נגליתי עליהם בא-ל-ש-די ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת מה שמו מה אומר אליהם: וגם הקימותי וגו' - וכשבקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים. וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר. וכן ביעקב (בראשית לג) ויקן את חלקת השדה לנטות אהלו ולא הרהרו אחר מדותי ואתה אמרת למה הרעותה.

(4) ואין המדרש מתיישב אחר המקרא מפני כמה דברים אחת שלא נאמר ושמי ה' לא שאלו לי וא"ת לא הודיעם שכך שמו הרי תחלה כשנגלה לאברהם בין הבתרים נאמר אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים ועוד היאך הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן וגם אני שמעתי וגו' לכן אמור לבני ישראל. לכך אני אומר יתיישב המקרא על פשוטו דבר דבור על אופניו והדרשה תדרש שנאמר (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע מתחלק לכמה ניצוצות:

(5) חזקוני על שמות פרק ו פסוק ב

ועוד פרש"י היאך הסמיכה נמשכת בדברים וכו', כלומר בשלמא ללישנא קמא ניחא, בשביל שהצבתי והעמדתי ברית לתת לזרעם את הארץ בשביל כך גם אני שמעתי וכו' אבל ללישנא בתרא מה ענין וגם אני שמעתי לוגם הקימותי וכי מפני שלא הוחזקו בה האבות בחייהם היה לו לשמוע את נאקת בני"י לכך אני אומר יתיישב המקרא וכו'.

(6) רמב"ן על שמות פרק ו פסוק ב

ומה שדרשו רבותינו בענין הזה . . . גם המדרש הזה ענינו מתיישב אחר המקרא, כי הוקשה להם ז"ל, למה יזכיר נבואת האבות לפחות מעלתם בנבואה ולאמר שלא נראה אליהם רק בא-ל-ש-די, מה צורך היה לו זה, היה ראוי לומר "אני ה'", ולכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וידעתם כי אני ה' המוציא" ולכן ידרשו כי היה הדבר תוכחה למשה לאמר לו הנה האבות שלא הגיעה להם מעלתם בנבואה אליך ולא ראו רק בא-ל-ש-די, הם האמינו בי, וגם הקימותי את בריתי אתם ושמעתי נאקת בניהם בעבורם, אף כי אתה שידעתני בשם הגדול והבטחתך בו, שיש לך לבטוח ברחמים ולהבטיח ישראל בשמי שאעשה עמהם אותות ומופתים וגם זה נכון והגון:

(7) מהרש"א סנהדרין קיא.

והנ"ל לקיים דברי המאמר ע"פ דברי הרמב"ן לפי שהבטחה שהיא בשם הגדול היא יותר גדולה מהבטחה שהיא בשמות אחרים ולאבות ג"כ נגלה לפעמים בשם הגדול באברהם בברית בין הבתרים וביעקב במראה החלום אלא שלפעמים לא נגלה להם רק באל שדי וענין ולא הרהרו אחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך הוא אחר דכמה פעמים נגליתי להם רק באל שדי ולא שאלו ממני להבטיחם בשם הגדול ולא הרהרו אחרי מדותי כשלא נתקיימה ההבטחה להם בעצמם להבטיחם בשם הגדול אבל האמינו בי שיתקיים ההבטחה לדורותם ואתה שאלת להבטיחך בשם הגדול ואעפ"כ הרהרת אחר מדותי כשלא נתקיימה ההבטחה מיד ואמרת למה הרעות וגו' ויתישב לפ"ז שלא הוכיחו הש"י מיד כששאל ואמר מה שמך וגו' שלא הוכיחו רק על ההרהור שעכשיו אחר שהבטיחו כבר בשם הגדול היה לו להאמין ולא להרהר ולומר למה הרעות וגו'

8 ספר משכיל לדוד על שמות פרק ו פסוק ט

ואין המדרש מתיישב וכו'. לי אני עבדו נראה דשפיר דרשו רז"ל. וכוונת המדרש הזה מובן בטוב טעם ודעת עם מאמרי הזוהר דכתיבנא לעיל. וקודם בואנו להבין כוונת המדרש אני ארבה להקשות ג' קושיות עצומות אחרות על המדרש הזה חדא דלפי פירושם ז"ל שהוכיחו הקב"ה למשה על ב' דברים על שאלת מה שמו וגם עמ"ש למה הרעות ק' דלמה לא הוכיחו על הראשונה לעיל במדין מיד כשא"ל מה שמו ונטר ליה עד הכא?

9 זאת שנית דמה זו ראייה מן האבות שלא שאלו מה שמו דשאני אבות שלא שלחם הקדוש ברוך הוא בשליחותו לדבר בשמו לשום אדם ולכך לא הוצרכו לשאול מה שמו מה שאין כן משה דמוכרח במעשיו היה לידע שאם ישאלו לו מה שמו כיצד יאמר להם ואילו לא נשתלח בשליחות גם הוא לא היה שואל כמו שלא שאלו הם.

10 ותו אעיקרא דמלתא קשיא דמה גריעותא איכא לשאול ולדעת את שמו ברוך הוא אדרבא איפכא מסתברא דמעליותא היא לדעת שמו הגדול וזהו מה שציוה דהמע"ה לשלמה בנו דע את אלהי אביך וכנראה נמי בש"ס דפ"ד דקידושין דשם בן ד' חכמים מוסרין אותו לתלמידיהם פעם בשבוע וכו' ואמרו עוד שם על שם המפורש וכל היודעו וכו' אהוב למעל' וחביב למטה וכו' ע"ש וכתוב הדר הוא "כי בי חשק וכו' אשגבהו כי ידע שמי" (תהי' צא יד) אם כן למה זה היה קשה לפני המקום על ששאל לו משה מה שמו?

11 אמנם על פי דרכנו דלעיל יתיישב הכל והיינו דמשה רבינו עליו השלום היה יודע דשם ההו"ה ב"ה לרוב קדושתו אינו נקרא כפי כתיבתו וגם היה יודע שיש כינויים הרבה לשמו יתברך כגון אלהים אדנו"ת שדי צבאות אבל לא היה יודע באיזה כינוי צריך לקראו לשם הו"ה וזהו מה ששאל מהקב"ה שאם ישאלו לו ישראל היאך נקרא מה יאמר אליהם ולימדו הקב"ה שהוא נקרא בשם אדנו"ת ואז אין הכי נמי שלא היה הדבר קשה בעיני המקום כלל על שאלתו ולכך לא הוכיחו כלום אלא לימדו ואמר לו וזה זכרי לדור דור וכשהלך משה אצל פרעה ואמר לו כה אמר ה' וכו' ואמר לו בודאי בלשון אדנו"ת כמו שלמדו הקב"ה שכך הוא נקרא.

12 וכיון שראה משה ששליחותו גרם להוסיף עוד גלות לישראל חשש שהיה זה לצד שהזכיר שם אדנו"ת שהיא מצד הדין ולכך עורר עליהם הדין ולכך וישב משה אל ה' ויאמר אדנ"י למה הרעות וכו' שאמרת לי כינוי זה דאדנו"ת שמורה על חוזק הדין ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך כלומר באותו שם שלימדני הרע לעם הזה וכו' הן עתה יפה הוכיחו הקב"ה וא"ל הרי לאבות העולם לא נגליתי להם אלא ע"י א-ל-ש-די ולא בשם המיוחד כלומר שלא השיגו לראות באספק' המאירה אלא ע"י האי דרגא תתאה וכדל' וא"כ כשראו שלא קיימתי לה' הבטחתי הו"ל מקום להרהר ולומר דמשו"ה לא נתקיים ולא הרהרו ואתה דשפיר ידעת דעיקר נבואתך ושליחותך על ידי שם המיוחד שרש הרחמים ואף על פי שנקרא באדנ"י אינו זו ממדתו אתה מתרעם?

13 ובתחלה רצית לידע היאך אני נקרא וכשלמדתיך במה שלמדתיך אתה קורא תגר ובזה יומתק לישנא דרבנן בפ' חלק וז"ל ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי והצל לא הצלת ומובן מעצמו במאי דאמרו, וסמיכת הפסוקים נמי אתי שפיר דהכי קאמר וגם עיקר תרעומתך ליתא דאני שמעתי באמת את נאקת וכו' לכן אמור וכו' שלא יפחדו בראותם שפרעה הכביד וכו' כי אוציא וכו'

14 ונראה דרבינו נמי הכי קאמר דמשום שאינו מתיישב כל כך על פשט הלשון מכח הקו' שכתב לכן אני אומר יתיישב וכו' והדרשה תדרש כלומר צריכה לידרש ואין הכי נמי שיש מקום לדרשתם ותדע דאל"כ הואיל וקשיא ליה בגווה למה הביאה כלל מאחר שכבר פי' על פי הפשט יצא חובתו ואין אחריות אגדות רז"ל עליו אלא ודאי שיש לה מקום שפיר ואדרבה מתוכה יתבארו כמה דיוקים טפי מן הפשט והם אמת ודבריהם אמת:

15 ספר גור אריה על שמות פרק ו פסוק ט

דהא מדמה דבר ה' ל"פטיש יפוצץ סלע", וכמו שהמקרא, שהוא דבר ה', אינו מתחלק בעצמו - רק הטעמים היוצאים ממנו, והכי נמי אין הפטיש בעצמו מתחלק, רק הניצוצות היוצאים ממנו.